

חוה פנחס-כהן

בחינת הולך

"זכרתי את הראוי להיזכר, גם את פרטי הפרטים.
זה היה הצד החזק שבי. הייתי האיש הנוכח.
אפילו המתים שבו והודו לי על שהייתי איתם,
על שרשתי אליהם, לילה לילה,
אף שרין המת להשתכח."
חיים גורי, עיבל, פרגמנט 56

1

**הִיָּה לִי בְרוּר כְּמוֹ מְלֵא כְּתוּבָה הַיּוֹצֵאת מֵהַנִּיר לְעַמְתָּךְ
מִנְקֵדָת בְּקַפְיָה שֵׁישׁ לִי מִשְׁנֵה סְדוּרָה.**

אַחַת מִתּוֹךְ שֵׁשׁ הַיּוֹדְעַת לְסַפֵּר אֶת כְּתַב הַחֲרָטָמִים

שֶׁל שְׂרִיטוֹת וְצִלְקוֹת הָרוּחַ עַל הַבָּשָׂר. עַל כָּל שְׂאִינוֹ בָּשָׂר בְּלִבָּר וּלְסַפֵּר אֶת טַעְמוֹ
שֶׁל מִבְּט הַמְּשׁוּטָט סָבִיב וּמִבְּקֵשׁ מִפְּגֵשׁ עִם מִבְּט שֶׁל מִחְפֵּשׁ אַחַר עֲקֻבוֹת
שְׂרִיטוֹת הַחֲרָטָמִים בְּזוּיוֹת הָעֵינָיִם וּבְצִדֵי הַשְּׁפָתִים לְאַרְךְ הַלְחָנִים. מִחְפֵּשׁ בֵּן שֶׁבֶט
אָבוּד. בֵּן שֶׁבֶט הַמַּעוּט שֶׁהוֹלֵךְ וּמִתְרוֹקֵן וּמִשְׁתַּנֵּה וְהוֹפֵךְ לְהִיּוֹת מִחֲמַר גְּלוּי לְחֲמַר
שֶׁרֶק חוּטֵי הַזְכָּרוֹן בְּרוּכִים וְשְׁלוּכִים כְּמוֹ בֵּית בּוֹ קוֹרֵי עֶכְבְּשִׁים, בֵּית שְׁחִיִּים בּוֹ עַל
רִצְפַת הַדְּבָרִים וְאִין מְרִימִים בּוֹ עֵינָיִם לְפָנּוֹת אוֹ לְתַקְרָה שֵׁישׁ לָהּ מִבְּט – עַל הַדְּבָרִים
וְכֵךְ טוֹוֶה הַזְכָּרוֹן קוֹרֵים וְשׁוֹמֵר כְּנֶפֶי פְּרָפְרִים וְנוֹצוֹת דְּקוֹת שֶׁל פְּרִית, שְׁעָרוֹת בְּגוֹנִים
עַל פִּית הַפִּיּוֹר וְרִגְעִים שְׁעָבְרוּ כְּאֵן מִבְּלִי לְהַרְשִׁים.

2

בְּעַמְדַת חֲפוּשׁ בְּלִתִּי מִתְעִיפַת לְעַת עֵתָה

אֲנִי קָמָה כָּל בִּקְרָא אֶל הַדְּרָךְ שְׂאִישׁ מִלְּבָדִי אִינוֹ יוֹדֵעַ

מִחֲפָה שֵׁישׁוּב אוֹ יָבוֹא מִמָּקוֹם כְּמוֹ חֲדָשׁ

וַיִּנְיַח רֹאשׁוֹ בְּפָנֵת הַצּוֹאֵר הַנִּפְגָּשׁ בְּכַתָּף

שָׁם, בְּשִׁקְעַת הַהוּא הִרְדָּמוֹ תִּינוּקוֹת

וְהַיּוֹם הוּא רִיק וּמִמְתִּין

וּמְדִי לִילָה מִשְׁתַּנֵּה וּמִתְקַצֵּר

שֶׁקֶט הַמִּמְתִּין לְבָאוֹת

כְּמוֹ הַמִּתֵּן שִׁיּוֹצֵא לְחִפְשׁ

מִחוֹלֵל הַיּוֹדֵעַ לְהַנִּיחַ יָדוֹ

עַל אוֹתָהּ הַפְּנֵה, הַתְּפִנִית

הַיּוֹצֵאת מֵהַגּוֹ לְצִדְדִים

כְּמוֹ שְׁתֵּי כְּנָפִים לְאַחַד

מיפנית לאנגלית יואל הופמן ותרגם מאנגלית
דרור בורשטיין) וניתן לראות בו איך ההגות
הזן בודהיסטית היא כולה שירה מעצם טבעה.

לצד יצירתך השירית כתבת במשך השנים
שלל מסות בנושאי ספרות, הגות,
פסיכולוגיה, אמנויות ובעצם ברבים מן
התחומים המעסיקים את הרוח האנושית.
בתרבות נורמלית הכתיבה המסאית הולכת
יד ביד עם היצירה הספרותית. אצלנו
מעטים הם המשוררים ששולחים ידם
בסוגה זו ואתה בוודאי אחד הבולטים
שבהם מבחינת ההתמדה, המגוון והאיכות.
מה נותנת לך המסה שלא נותנת השירה?
מה חשוב לך במסאות? ועוד שאלה: איך
אתה אוזר אומץ ללכת ליצירות שנכתבו
עליהן מאות מאמרים בידי גדולי הכותבים
ולומר את שלך?

עלי להתוודות כאן שאני לא מרוצה במיוחד
מכתיבתי המסאית. בעיני אני מסאי אינטליגנטי
למדי, ואפילו יצירתי, שלא מצא די הצורך
את קולו הייחודי. אני מייחס את החיסרון הזה
בראש וראשונה לכך שחלק נכבד ממאמרי
מכוון מלכתחילה לשדה הפסיכואנליטי שתובע
סגנון "אובייקטיבי". רק שניים הצליחו לפרוץ
את ההסגר הזה בצורה ברורה - פרויד, שלעתים
קרובות כתב בסגנון הניתן לזיהוי בנקל ושיש
לו לא פעם קסם ספרותי רב, ודונלד ויניקוט,
שכתב סוג של שירה רזה כטקסטים תיאורטיים.
המסאות חשובה לי משתי בחינות: היא הודמנות
מצוינת לתת ביטוי לצד של התיאורטיקן הפועל
במוחי וגם לצד הביקורתי שאני נוטה אליו
בטבעיות. המאמרים שלי על הפולמוס סביב
"המכתב הגנוב" ועל מחזותיו של שקספיר
מדגימים את שתי הנטיות האלה. בחוצפה
ובשאפתנות גם יחד אני נמשך ליצירות שכבר
כתבו עליהן הרבה כדי להראות את מה שאף
אחד לא הבחין בו. לפעמים הדבר גם עולה
בידי.

ובמבט קדימה, מהן תוכניותיך הספרותיות
וההגותיות לשנים הקרובות?
השירים, אני מניח, ימשיכו להשתורר, אבל
חלק מתוכניותי עדיין לוט בערפל ומוקדם
לדבר עליו. הברכה מצויה, כידוע, בסמוי מן
העין. אני מניח שבעתיד הלא רחוק יופיעו כמה
ספרים שהכנתם כבר נשלמה. בהוצאת 'אבן
חושן', אצל עוזי אגסי, יופיע כנראה ספר שירי
הנחל שיכלול לא רק את השירים על הירקון,
שהתפרסמו בכרך א' של האסופה, אלא גם
תצלומים שצילמתי על גדות הנחל. כמו כן
יופיעו אסופת סיפורים וגם מקבץ של מאמרים
על כמה ממחזותיו הנודעים של שקספיר. ❖

כָּל זֹאת אֲנִי כּוֹתֶבֶת בְּבִקְרָה מִקֶּדֶם וְחַרִּישִׁי
הַשֶּׁמֶשׁ עֲרִיז תְּלוּיָה בֵּין כְּנָפֵי הַדֶּקֶל
מְטִילָה צִלָּלִים שֶׁל מְאֻטִּים עַל הַגֵּיד הַלְכֵן שֶׁנִּמְצָא בְּשֵׁמוֹשׁ מִשְׁנֵי
בְּרִגְעַת שֶׁל חֲפוּשׁ.

עַל שִׁפְתַי אֲגַם שֶׁהֲרַחֵק אֶת עֲצָמוֹ
מִהַחֹף וְאֵינוֹ מְאִים בְּשׁוֹם שֶׁטְפוֹן אֶלָּא רַק מִי צִמְאוֹן
בְּאִים מְעַמְקִיו אֶל שְׂדֵי הַמוֹנְחִים קְרוּב קְרוּב
לְמַלְאִים הַנִּכְתָּבוֹת. לְשֵׁם הַשְּׂפִימוֹ דִּיגִים
אֶל תּוֹךְ הַסֶּבֶךְ לְהִבְאִי דָגִים אֶל הַחֹף כְּמוֹ פְּאוּלוֹס
וְכָל חֲבָרָיו. מִתּוֹךְ עֲמֵדַת הַחֲפוּשׁ שְׁלִי לְיַד הַחֲלוֹן
כִּי נִרְאִים הַדְּבָרִים.

3

יִצְאָתִי אֶל הָאוֹר הַבָּא מִן הַמְּזֻרָח לֹא מוֹכֵן מְאֻלָּיו
צְפוּי וּמִתְבַּקֵּשׁ. הָאוֹר הַבְּהִיר וְהַבְּרוּר וְהַלֵּא מִתְרַחֵשׁ

הִיָּה אִמְשׁ וְעֲצַמְתִּי עֵינֵי וְלִבִּי
לְאוֹר שֶׁלֹּא רָצָד שְׂדֵמָה לְהִיּוֹת
חֲפִץ שְׂטוּחַ וּבִטּוּחַ שֶׁהֲשִׁלֵּךְ אֶל הַמַּיִם
לְהִיּוֹת מְרֵאָה אֱלֹהִית לְיָרֵחַ מְלֵא (בַּחֲמֵר אוֹ בְּצוּרָה)
אוֹמְרִים שֶׁרְבוּ גַעְגּוּעֵיו לְמִקּוֹם בּוֹ נִבְרָא
הִנֵּה הוּא חוֹזֵר לְחֻצֵר הַלְדָתוֹ, לְבֵית אָבִיו
וּמִמְשִׁיךְ לְשׁוֹטֵט כָּל הַלַּיִל בְּסִמְטוֹת
הַמֵּאָה שֶׁעֵבְרָה לְהָרִיחַ תְּבַלְיָנִי בֵּית אִמּוֹ
גַעְגּוּעַ חֲתָרָן שִׁיּוּלִיךְ הַמִּבְטָח
לְתַהוֹת עַל מִקְסֵם שׁוּא שֶׁל מְרֵאָת
אֲדִירִים שֶׁרַק הָרִים וְעָרִים וְיַעְרֹת
וּבְתִים הַנוֹגְעִים בְּמַיִם הַנְּעֻלְמִים עוֹשִׂים לָהּ גְּבוּל
וְהִיא מְרֵאָה לוֹ תְּמוּנַת עֲצָמוֹ
מִיּוֹם עֲבוּרוֹ בְּמִלָּה וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה.
כָּל זֹאת לֹא יִכְלָתִי לְרֵאוֹת לֹא הָיָה בְּכַחֵי
לֹא הָיָה בְּכַחֵי לְרֵאוֹת וְלִהְרֵאוֹת

וַיְהִי לִילָה קָשָׁה מְרֻדָּף שֶׁל מַלְאִים וְכָא בְּקָר
מְלֵא אוֹר לֹא מוֹכֵן וּמִתְבַּקֵּשׁ

4

אֵיךְ יִדְעָתִי אִזּוֹ לְהִבִּין שֶׁאֲנִי סוּג שֶׁל דְּבַר מִתּוֹךְ דְּבַר
כְּזֶה שֶׁאֵינוֹ רְצוּי. הַמְחַפֵּשׁ תְּכֵנִית לְהִיּוֹת בָּהּ מוֹצֵק
וּבָהּ בְּעַת לְהִתְפַּתֵּל וְלְהִיּוֹת נִפְתָּל וְנִלְפַת כְּמוֹ נוּזֵל
הַמְּלֵא חַיִּי רֵאשֵׁנִים וּמִינֵי דוּ-חַיִּים וְדִיגִיגוֹנִים וּבִיּוֹצֵי יְתוּשִׁים
בֵּין נְאֻדִּיּוֹת הַנוֹשְׂאִים שֵׁם עֲבָרִי וְשֵׁם עֲרָבִי
וְהַכֵּל בְּחֲלוֹף אוֹתִיּוֹת מְלֵא רִגְשׁ וְצִלִּיל
מִי נִגְרַב בְּאֵמַת הַמַּיִם וּבְחַרִּיצֵי אֲכֵנִי גִיד הַהָר.

5

זֶה רִגְעַת לֹלָא מְצַלְמָה אוֹ מְצַלְמָה לֹלָא רִגְעַת וְנִשְׂאָרְתִּי חֲשׂוּפָה לְמַלְאִים וְלְמִקּוֹם
אֵיךְ הָאוֹר שֹׁטַח אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאֲגָם לְלוּחַ כֶּסֶף
וּסְפִינַת דִּיגִים מִהַמֵּאָה הַרְאֵשׁוֹנָה אוֹ יוֹתֵר צִירָה כְּתָם שְׁחוֹר
בְּתַנוּעָתָהּ וּבְמוֹטוֹת שִׁיּוּצָאוֹ מִתּוֹכָהּ יִצְרָה הַתְּקוּף חֲלִשָּׁה לְמַלְאִים
סִכָּה עַל סִפּוֹן, תָּרָן וְדָגָל אוֹלֵי גוֹפְיָהּ אֶפְרָה שֶׁנִּמְתַּחָּה לְיִבּוּשׁ
תְּלָם חָרוֹשׁ שֶׁל מַיִם מִסְמָן נוֹכַחֹתָהּ שֶׁל תְּנוּעָה אֲבוּדָה

אֶל תְּתַנֵּי לְחוּלְף לְהִלָּךְ עַל מַיִם רַבִּים
אֲמַרְתִּי לְנִשְׂמָתִי, הִיא בְּתִי, רְאֵי בְּמִסְגְּרַת כְּלִי
לְאוֹת מְרַבְּעַת שֶׁנִּתְנָה בִּידֶךָ מִסְגְּרַת שֶׁל נֶבֶל
אֲאוּלֵי מְנַקֵּב לְמִיתֵר שִׁיעֵבֵר בָּהּ לְהַפְרֵט וְלַחְדֵל

כְּמוֹ כָּל שְׁקוֹרֵעַ בְּךָ
הַחוּץ הַמְהַלֵּךְ בְּפָנִים
וְהַפָּנִים שִׁיּוּצָאֵת נִפְשׁוֹ אֶל הַחוּץ

וְרַק שׁוֹרֵת דְּקָלִים מְבִרְאֵשִׁית הִיא אוֹת

מתוך הספר אחי, הצימאון, שייצא בסדרת ריתמוס, הקיבוץ המאוחד